

קריאה בטעמים

1. רבינו יונה מסכת ברכות דף ח עמוד ב
אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין כלומר שלא היו קורין אותה בנחת עם הטעמים שלה כמו שאנו נוהגין היום שעיקר מצות ק"ש הוא לקרותה עם הטעמים שלה:

2. טור אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא
כתב הרב רבי יונה שצריך לקרותה בטעמיה כמו שהם בתורה

3. בית יוסף אורח חיים סימן סא
וסובר רבינו דבטעמים הכתובים בתורה קאמר ואפשר דלא בעי שיקראנה בטעמים הכתובים בתורה ומה שאמר צריך שיקראנה בטעמים היינו לומר שיפסוק במקום שראוי לפסוק כדי שיהא טעם והבנה לדבריו והכי דייק מה שכתב שלא היו קורין אותה בנחת עם הטעמים שלה שכשאינן אדם קורא בנחת לפעמים משתנה הבנת דבריו ועוד יש לדייק כן ממה שכתב כמו שאנו נוהגים היום ולא ראינו ולא שמענו שום מקום שנוהגים לקרותה בטעמיה הכתובים בתורה אלא שעכשיו מקורב נהגו קצת חזנים לקרותה בטעמיה הכתובים בתורה וכן ראוי לנהוג מאחר שרבינו מפרש כן

4. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן סא
ולי נראה דקשה לשנות המנהג בזה כי הקריאה בטעמיה מפסיד הכוונה כי אי אפשר למי שלא הרגיל עצמו בזה מעודו לכוין בנגון ובפירוש המלות כראוי לכן הקורא כמנהגו לא הפסיד אבל הרוצה להחמיר על עצמו ויודע שיוכל לכוין בשתייהן יחמיר ותבא עליו ברכה:

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף כד
צריך לקרות קריאת שמע בטעמים כמו שהם בתורה. הגה: אבל לא נהגו כן במדינות אלו, ומ"מ המדקדקים מחמירים בכך.

6. שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן סא סעיף כג
יש מי שאומר שצריך לקרות קריאת שמע בטעמים כמו שהם בתורה וראוי לחוש לדבריו אבל לא נהגו כן במדינות אלו וקשה לשנות המנהג בזה כי הקריאה בטעמים מפסדת הכוונה למי שלא הורגל בה מעודו לכוין בנגינה ובפירוש המלות כראוי אבל הרוצה להחמיר על עצמו ויודע שיוכל לכוין בשתייהן יחמיר ותבא עליו ברכה:

7. משנה ברורה סימן סא ס"ק לו
(לז) כן - אך שצריך ליזהר לפסוק במקום הראוי להפסיק לפי הענין כדי שיהיה טעם והבנה לדבריו ע"כ יראה לקרותה בנחת דאל"ה ישתנה לפעמים הבנת דבריו ע"ז:

8. שערי תשובה סימן סא
ועיין בשם ספר שתי ידות שכתב שברוב הקהילות נוהגין לקרות בטעמים אך אין מפסיקין בסוף פסוק כמו שעושה הקורא בתורה, ואדרבה יותר צריך להפסיק בס"פ מבשום טעם

שימת היד על העיניים

9. טור אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא
ויש נוהגין שנותנין ידיהם על פניהם בקריאת פסוק הראשון וראייתם מפ"ב דברכות (יג ב) רבי כד הוה מנח ידה אעיניה הוה קרי לה פי' כוונתו שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוין וכל מה שיעשה אדם לעורר הכוונה טוב הוא:

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף ה
נוהגין ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון, כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוין.

11. משנה ברורה סימן סא ס"ק יז
(יז) ידיהם - ר"ל יד ימין:

12. שו"ת באר משה (שטרן) חלק ב סימן ה
ועתה השאלה אטר איזה ידו יתן על עיניו יד ימין דיליה או יד ימין דעלמא, ושאלה זו נשאל לפנינו ועוררה כל הסערה כולה שעבר לפנינו כבר ומה שיעבור מכאן ולהלאה, והאלי' רבה (אות ז') הביא לשון השו"ע להאריה"ק ז"ל: יסגור עיניו בידו הימנית ובידו השמאלית יאחוז ד' ציציות. ז"ל שער הכוונ' בדרוש ה' דק"ש: קודם שתאמר שמע ישראל תסגור שני עיניך ביד ימין וכו' ובידך השמאלית תאחוז ד' ציציות ויהיו מונחים על לבך וכו', הרי שנפשט שאלתינו שגם איטר יתן יד ימין דעלמא על עיניו דבשמאלית דעלמא הוא מוכרח לאחוז הציציות ויהיו מונחים על לבו, ולבו של איטר בשמאל דכולי עלמא והבן היטב בעזהשי"ת.

13. שו"ת דברי יציב ליקוטים והשמטות סימן יב
מ"ש אם להסיר הבתי עינים בשעת קריאת שמע. לדעתי הרה"ק מנאסאד זצ"ל נתכוין בזה שלא יהיה בלבול כשיסיר ויניח הבתי עינים. דאטו יש ענין חציצה בקריאת שמע דצריך שיהיה על עיניו, והלא עיקר הטעם ליתן ידיהם על פניהם בקריאת פסוק ראשון כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוין כמ"ש בשו"ע או"ח סימן ס"א ס"ה עיין שם, ומאי נפק"מ אם מניח היד על הבתי עינים.

14. פסקי תשובות אורח חיים סימן סא אות ה
ז"ל שער הכוונות (דרוש ה' דק"ש) "קודם שתאמר שמע ישראל תסגור שני עיניך ביד ימין וכו', ומלשון זה משמע להניח היד על העינים ממש, אך יש שכתבו שלא דווקא הוא, ורשאי להניח היד גם על המשקפיים, ויהיו עיניו עצומות, ועוד מצינו בספרי מקובלים שבשחרית היו מליטים פניהם בטלית ומניחים היד על העינים בהפסק הטלית.

נישוק התפילין בקריאת שמע

15. שו"ת הריב"ש סימן תפו
ואתה שנהגת להסתכל בה בשעת קריאת שמע כשאתה מגיע לוראיתם אותו, אל תניח מנהגך כי מנהג יפה הוא. וחיובי מצוה הוא. וכך היה נוהג מורי החסיד הרב רבי פרץ הכהן זצ"ל. ומה שהקשו שאם כן יעשה כן בתפילין, יעשה ויעשה, שהרי חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה כדי שיהא זריז בהם. כדאמר' בפ"ק דשבת (י"ב) חייב אדם למשמש בתפיליו בכל שעה, קל וחומר מציץ. מה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד, שלא יסיח דעתו ממנו. תפילין שיש בהן כמה אזכרות על אחת כמה וכמה. ואם כשמגיע לוקשרתם, ממשמש בהם, כל שכן שהוא מנהג יפה. והרב רבי יונה ז"ל בספר היראה כן כתב גם בתפילין. ומה שהקשו יעשה כן במזוזה, אינו ענין. שאם אמרו במה שהוא לבוש ומזומן לפניו, לא אמרו במה שהוא קבוע בכותל ואינו לפניו.

16. שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן סא סעיף כה

כשיאמר: וקשרתם לאות על ידך ימשמש בתפילין של יד, וכשיאמר: והיו לטוטפות בין עיניך ימשמש בש"ר וכשיאמר: וראיתם אותו ימשמש בב' ציציות שלפניו

אחיזת הציצית

17. הגהות מיימוניות הלכות ציצית פרק ג הלכה יא

[9] במדרש שוחר טוב כל עצמותי תאמרנה אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא אני אשבחך בכל איברי ומקיים בהם מצוה עד בחזה אני משים הציצית כנגד הלב כל זמן שאני קורא ק"ש שנאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך על יד שמאלית בה אני קושר תפילין של יד ובה אני אוחז ציצית בזמן ק"ש הרי שהמצוה לאחוז הציצית בידו השמאלית כנגד לבו בזמן ק"ש

18. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן כד סעיף ב

מצוה לאחוז הציצית ביד שמאלית כנגד לבו בשעת קריאת שמע, רמז לדבר והיו הדברים האלה וגו' על לבבך (דברים ו, 1).

19. משנה ברורה סימן כד ס"ק ד

(ד) ביד שמאלית - כתוב בכתבי האר"י ז"ל שיאחזם בין קמיצה לזרת וכשיגיע לפרשת ציצית יקחם גם ביד ימין ויביט בהם ויהיו בידו עד שמגיע לנאמנים ונחמדים לעד ואז ינשק הציצית ויסירם מידו:

20. שו"ת באר משה (שטרן) חלק ב סימן ה

ד*) מצוה לאחוז הציצית ביד שמאלית כנגד לבו ופשוט שגם איטר יד יאחוז ביד שמאלית דכל העולם כנגד לבו

21. שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן ג

ואדרבא כהיום הזה מי שלא נהג ככה לאחוז בציציותיו כשהוא קורא את שמע מתראה כמעט כפורש מהציבור שנמצא בקרבם וכן אוחזים בציציותיהם.

22. ילקוט יוסף ציצית ותפילין הערות סימן כד - שכר מצות ציצית אות ו

ואם צריך לאחוז ב' ציציות או ד' ציציות, הנה לשון מרן בש"ע (סי' סא סעיף כ"ה): וכשיאמר וראיתם אותו ימשמש בב' ציציות שלפניו. ומבואר, דדי למשמש בב' ציציות שלפניו. ומקור הדברים מבואר בבית יוסף (סי' כד) בשם הר"ם מריקנט (סוף פרשת שלח לך) שכתב, כשמסתכל בשתי ציציות שלפניו, שבהם עשרה קשרים רמז להיות [לעשר ספירות]. ע"כ. והוסיף הבית יוסף, ואני שמעתי עוד, שכל אחד מהציציות יש בו חמשה קשרים ושמונה חוטים כמנין אחד, וכשמחבר שני ציציות שלפניו להסתכל בהם עולים כ"ו כמנין שם ההוי"ה.

23. ילקוט יוסף ציצית ותפילין הערות סימן כד - שכר מצות ציצית אות ו

ואמנם בשו"ת תורה לשמה (סי' לט) ובכף החיים (סי' כד אות ח') הביאו מה שאמרו בשעה"כ (דף כז), בהגיעך אל מהר והבא עלינו וכו' ואח"כ תקבץ ביחד את כל ד' הכנפות, שרשי ארבעתן, בידך השמאלית. ולהניחן כנגד לבו. ושכן הוא במדרש תלפיות (ענף כעס דף רט) כי בשעת קריאת שמע צריך לשים ארבע ציציותיו כנגד החזה, ובעוד הציציות שם בחזה יכוין למתק הכעס כמנין כנף. וכן הוא ברדב"ז (חלק ג' סי' תקעא). וכן כתבו עוד אחרונים.

אולם מנהגו של מרן אמו"ר שליט"א ברוב הפעמים לאחוז רק בב' הציציות שלפניו, כפי הפשט, וכפי הנראה בדעת מרן. ושמעתי שנהג כן על פי דעת הגר"א דאף שהיה בקי בכתבי האר"י נהג כך, וכנראה שכן הוא גם על פי הסוד. ורבים נוהגים לפי המקובלים לאחוז את כל ד' הציציות.

24. איש מצליח סימן סא הערה 2

ומנהגו כדעת האר"י ז"ל להסתכל בכל ד' ציציות ...

נישוק הציציות

25. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן כד

(א) וראיתי נוהגים לנשק הציצית ולשום על עיניו בשעה שאומר וראיתם אותו וזכרתם והכל כדי לחבב המצוה:

26. שו"ת משנה הלכות חלק יח סימן לה

וכתב השל"ה ראיתי מבני עליה המחבבים מצוות, היו מנשקים המצות והמרור וכל המצוות בעת מצוותן, וכן הסוכה בכניסתם וביציאתם, וכן ארבעה מינים שבלולב והכל לחבב מצוה. וכן כתב הרמ"א (סי' כ"ד ס"ד), שנוהגים קצת לנשק הציצית בשעה שרואה בם, והכל הוא חיבוב מצוה. ועיין סדר היום. וכן המנהג לנשק היד בשעה שנוגעין בספר תורה, והכל מטעם אחד דכל שנוגע במצוה שהוא עצם קדושה מנשק לחיבוב המצוה. ועיין ברית אברהם במנהג לנשק היד שנוגעין בס"ת תפילין ומזוזה. על כל פנים הוא ענין של חיבוב מצוה, וכמו ספר תורה ומזוזה כך תפילין.

27. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן כד סעיף ד

יש נוהגין להסתכל בציצית כשמגיעים לראיתם אותו (במדבר טו, לט) וליתן אותם על העינים, ומנהג יפה הוא וחיובי מצוה. הגה: גם נוהגים קצת, לנשק הציצית בשעה שרואה בם, והכל הוא חיבוב מצוה (ב"י).

28. משנה ברורה סימן כד ס"ק ז

(ז) על העינים - נמצא בשם הקדמונים שכל המעביר ציצית על עיניו כשקורא פרשת ציצית יאה מובטח שלא יבא לידי סמוי עינים. הסומא יש לו לאחוז הציצית בידו בשעת ק"ש אעפ"י שנאמר וראיתם אותו כיון שישנו בראיה אצל אחרים אבל להעביר הציצית על עיניו לא דמחזי כחוכא ואיטולא:

29. פסקי תשובות הערות סימן כד הערה 34

אמנם יש לציין מש"כ במעשה רב השלם בהוספות שם בשם ס' ברכת משה להג"ר משה זאלטאווער זצ"ל שאינו מנהג ראוי כי עקב כך מפסיק באמצע פסוק עיין שם, ובשם החזו"א מובא שלא נישק כלל הציציות בפרשת ויאמר, ואפשר טעמו משום הפסק באמצע קר"ש, ועכ"פ המדקדקים נוהגים שלא לנשק בתיבת ציצית ממש אלא מסיימים הענין, וביותר יש ליזהר בזה ב'ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת' כי הכנף קאי אדלעיל

30. הליכות שלמה פרק ז הערה 35

בתיבות ונתנו על ציצית הכנף וגו' נשק אחרי תיבת הכנף, ולפעמים אחר "פתיל תכלת". בתיבת "וראיתם" אותו – העבירים על עיניו (מבעד המשקפיים).

31. ילקוט יוסף ציצית ותפילין הערות סימן כד - שכר מצות ציצית אות ח

ובבדי השלחן (בהערות לסי' יט סכ"ה) הביא מנהג שנוהגים לנשק הציציות גם באמירת ה' אלקיכם אמת. ובמדרש תלפיות (עמוד רסב) כתב, שנוהגים לנשק הציצית באמירת ונחמדים לעד, וטעם הדבר הוא כי לעד בגימטריא כמספר ציצית